

Актуальні питання комплексної судової експертизи об'єктів інтелектуальної власності

Наталя Бочкова

науковий співробітник лабораторії економічних, товарознавчих досліджень та досліджень об'єктів інтелектуальної власності, Національний науковий центр «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України, м. Харків, Україна, ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0008-5863-8935>, e-mail: bockovanatala1@gmail.com

Алла Копитько

старший науковий співробітник лабораторії економічних, товарознавчих досліджень та досліджень об'єктів інтелектуальної власності, Національний науковий центр «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України, м. Харків, Україна, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8852-1024>, e-mail: k_oalla@ukr.net

Наталя Безкровна

науковий співробітник лабораторії економічних, товарознавчих досліджень та досліджень об'єктів інтелектуальної власності, Національний науковий центр «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України, м. Харків, Україна

Розглянуто актуальні проблемні питання призначення та проведення комплексних судових експертиз об'єктів інтелектуальної власності та шляхи оптимізації процесуальних дій і методології відповідно до чинного законодавства. Наведено основні переваги комплексного експертного дослідження порівняно з призначенням кількох експертиз за одним об'єктом.

Ключові слова: комплексна судова експертиза; об'єкти інтелектуальної власності; експертні дослідження; експертна спеціальність; призначення та проведення експертизи.

Current Issues of Comprehensive Forensic Examination of Intellectual Property Objects

Natalia Bochkova, Alla Kopytko, Natalia Bezкровna

The current problematic issues of the appointment and conduct of comprehensive forensic examinations of intellectual property objects and ways to optimize procedural actions and methodology in accordance with current legislation are considered. The main advantages of a comprehensive expert study as opposed to assigning several expert examinations for one object are presented.

Keywords: comprehensive forensic examination; intellectual property objects; expert research; expert specialty; appointment and conduct of an examination.

Одне з актуальних питань судової експертизи об'єктів інтелектуальної власності — потреба узагальнити відповідну судово-експертну практику, уточнити предмети дослідження різних видів експертиз і привести у від-

повідність до чинного законодавства наявні методики й методичні рекомендації.

Для розв'язання цих питань необхідно слідкувати за змінами нормативно-правової бази, зважати на наявну судово-експертну практику, узагальнювати актуальну юридичну та спеціальну літератури, судову практику України, здобутки національних і закордонних учених, які присвятили свої наукові праці питанням проведення комплексних експертиз, зокрема пов'язаних з об'єктами інтелектуальної власності.

Тематика цього дослідження належить до процесу призначення та проведення комплексних експертиз об'єктів інтелектуальної власності. Для з'ясування фактів та обставин справи під час здійснення кримінального провадження на етапі досудового розслідування та під час розгляду справ у суді виникає потреба в інтеграції наукових знань і застосуванні спеціальних знань, відповідних різним видам, родам та класам судових експертиз. В експертній практиці нерідко виникає потреба у проведенні комплексних експертиз в межах таких експертних спеціальностей: 13.1.1 «Дослідження, пов'язані з літературними, художніми творами, та інші» + 13.2 «Дослідження, пов'язані з виконаннями, фонограмами, відеограмами, програмами (передачами) організацій мовлення»; 13.1.1 «Дослідження, пов'язані з літературними, художніми творами, та інші» + 13.6 «Дослідження, пов'язані з комерційними (фірмовими) найменуваннями, торговельними марками (знаками для товарів і по-

слуг), географічними зазначеннями»; 13.1.1 «Дослідження, пов'язані з літературними, художніми творами, та інші» + 10.17 Дослідження телекомунікаційних систем (обладнання) та засобів»; 13.1.2 «Дослідження, пов'язані з комп'ютерними програмами і компіляціями даних (базами даних)» + 13.9 «Економічні дослідження у сфері інтелектуальної власності»; 13.1.1 «Дослідження, пов'язані з літературними, художніми творами, та інші» + 13.4 «Дослідження, пов'язані з промисловими зразками» + 13.6 «Дослідження, пов'язані з комерційними (фірмовими) найменуваннями, торговельними марками (знаками для товарів і послуг), географічними зазначеннями»; 13.1.2 «Дослідження, пов'язані з комп'ютерними програмами і компіляціями даних (базами даних)» + 13.9 «Економічні дослідження у сфері інтелектуальної власності»; 13.6 «Дослідження, пов'язані з комерційними (фірмовими) найменуваннями, торговельними марками (знаками для товарів і послуг), географічними зазначеннями» + 13.9 «Економічні дослідження у сфері інтелектуальної власності»; 13.3 «Дослідження, пов'язані із винаходами і корисними моделями» + 10.17 «Дослідження телекомунікаційних систем (обладнання) та засобів»; 12.1.2 «Дослідження, пов'язані з комп'ютерними програмами і компіляціями даних (базами даних)» + 13.9 «Економічні дослідження у сфері інтелектуальної власності» + 10.9 «Дослідження комп'ютерними техніки та програмних продуктів» + 10.17 «Дослідження

телекомунікаційних систем (обладнання) та засобів» тощо.

Для з'ясування певних обставин справи експертам можуть ставити питання, що стосуються з'ясування фактичних даних про властивості й ознаки різних об'єктів інтелектуальної власності. Відповідно, розв'язання поставлених питань може належати до компетенції експертів, атестованих за різними напрямками експертизи у цій сфері. Іноді поставлені питання не потребують інтеграції спеціальних знань. У такому разі кожний експерт дає окремий висновок за питанням, що належить до предмета експертизи за його напрямом. Між тим іноді виникають складнощі в розмежуванні компетентності експерта та визначенні, які спеціальні знання повинен мати експерт (бути атестованим за якою експертною спеціальністю) для відповіді на певне питання, а також доцільності застосування інтегрованих знань з різних напрямів і проведення комплексних експертиз. Розв'язання цих питань має важливе значення у зв'язку з тим, що однією з ключових вимог відповідності експерта (фахівця) вимогам закону та наявності у нього належних професійних знань для надання обґрунтованого й об'єктивного висновку є наявність відповідних спеціальних знань. Відповіді на питання, що виходять за межі кваліфікації судового експерта за відповідною експертною спеціальністю, є підставою для притягнення експерта до дисциплінарної відповідальності. Саме тому виникає потреба чітко розмежувати предмети дослідження різних видів судових

експертиз, а також з'ясувати, які саме професійні компетентності мають бути наявні в експертів і фахівців, яких залучають для проведення експертиз у сфері інтелектуальної власності для забезпечення ними якісного, професійного експертного висновку, виконаного на високому науковому рівні.

Перевага комплексного експертного дослідження (на відміну від призначення кількох експертиз за одним об'єктом) полягає в можливості координувати роботу експертів, здійснюючи її за єдиним планом і застосовуючи різні методи в певній послідовності. Зважаючи на цю обставину, під час виконання комплексних досліджень призначають (визначають) провідного експерта. Він розробляє загальний план дослідження, координує діяльність групи експертів, керує нарадою експертів, призначає терміни й послідовність проведення окремих досліджень, а також здійснює зв'язок з особою (органом), яка (який) призначила(-в) експертизу. Водночас провідний експерт не має жодних процесуальних переваг під час розв'язання питань по суті.

Підґрунтям для здійснення практичної діяльності у сфері судової експертизи об'єктів права інтелектуальної власності є застосування здобутих фахівцями знань про основні теоретичні, процесуальні й організаційні положення судово-експертної діяльності, вільне оперування законодавчою базою сфери права інтелектуальної власності, теоретичних і методологічних засад судової експертизи у сфері інтелектуальної власності, набуття під час навчання

(стажування) навичок застосування методичних підходів для виконання експертних завдань. А під час проведення комплексних досліджень — застосування різних спеціальних знань суміжних наук або експертних спеціальностей для виконання завдання, яке неможливо виконати шляхом застосування знань тільки якої-небудь однієї науки (однієї експертної спеці-

альності); одночасне або послідовне дослідження із застосуванням різних спеціальних знань із метою розв'язати експертну задачу; здійснення досліджень експертами різних спеціальностей за єдиною програмою; узгодження підходів і критеріїв оцінки властивостей та ознак об'єктів, дослідженням яких виконують експертне завдання.

Перелік джерел посилання

1. Про затвердження Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень : наказ Міністерства України від 08.10.1998 р. № 53/5 (зі змін. та допов.). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98?find=1&text=%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%BF%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%81#w1_1 (дата звернення: 31.03.2025).
2. Сімакова-Єфремян Е. Б. Комплексні судово-експертні дослідження: теорія та практика : монографія. Харків, 2016. 456 с.
3. Щербаківський М. Г. Проведення та використання судових експертиз у кримінальному провадженні : монографія. Харків, 2015. 560 с. URL: https://drive.google.com/file/d/1FuGqnNLCx60lbs_mIO2YHeWdKvVOwXHY/view?pli=1 (дата звернення: 31.03.2025).
4. Федоренко В. Л., Тимошик Л. П., Кісіль Н. В., Ковальова Н. М., Голікова О. В. та ін. Судова експертиза об'єктів права інтелектуальної власності в Україні : навч.-метод. вид. ; за ред. проф. В. Л. Федоренка. Київ, 2019. 88 с. URL: <https://lira-k.com.ua/files/contents/12703.pdf?srsltid=AfmBOorIRZnOH637Rnfawu5reqYutO1ZTgo4ofVmGEcTKVBXmyuddDUK> (дата звернення: 31.03.2025).
5. Прохоров-Лукін Г. В., Андреева А. В., Величко Л. О. та ін. Комплексна судова експертиза програмного забезпечення : звіт про НДР. № держреєстр. 0108U005822. Київ, 2008. 218 с.